

# Rybka, Eugeniusz

---

## Władysław Dziewulski

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 7/3, 338-340

---

1962

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



Fot. A. Czarnecki

WŁADYSŁAW DZIEWULSKI

WŁADYSŁAW DZIEWULSKI

1878—1962

6 lutego 1962 r. zmarł w Toruniu senior astronomii polskiej prof. dr Władysław Dzewulski. Urodzony w Warszawie 2 września 1878 r. studiował początkowo na Uniwersytecie Warszawskim, który ukończył w 1901 r. ze stopniem kandydata nauk matematyczno-fizycznych. Po krótkiej pracy w Obserwatorium Astronomicznym Uniwersytetu Warszawskiego w roku akad. 1901/2, wyjechał na roczne studia (r. ak. 1902/3) do Getyngi, a od 1 września 1903 r. objął stanowisko asystenta w Obserwatorium Astronomicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Dyrektorem Obserwatorium był wtedy wybitny astronom i geofizyk, Maurycy Pius Rudzki. W Uniwersytecie Jagiellońskim uzyskał w 1906 r. doktorat. Po dwuletnich studiach astronomicznych i pracy w Obserwatorium w Getyndze wrócił do Krakowa, gdzie od 1 października 1909 r. został adiunktem Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. W lutym 1916 r. habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim jako docent astronomii. Po śmierci Rudzkiego w lipcu 1916 r. kierował faktycznie Krakowskim Obserwatorium Astronomicznym, pozostającym formalnie pod kierownictwem matematyka, prof. K. Żórawskiego. Zaproszony w 1919 r. do objęcia katedry astronomii w zorganizowanym na nowo Uniwersytecie Wileńskim od razu przystąpił do organizacji w nim Obserwatorium Astronomicznego, któremu nadał kierunek astrofizyczny. Choć pierwsze prace naukowe Władysława Dzewulskiego dotyczyły perturbacji planetoid, a więc należały do mechaniki nieba, jednak po pracy w Getyndze w latach 1907—1909, zainteresowania jego w coraz większym stopniu kierowały się ku astrofizyce, w szczególności ku fotometrii fotograficznej, a od 1912 r. ku astronomii gwiazdowej poprzez prace nad ruchem Słońca w przestrzeni, a potem ruchem gwiazd. Już w Krakowie rozpoczął obserwacje gwiazd zmiennych cefeid, kontynuując je w Wilnie.

Obok wielostronnie rozwijanej przez całe życie działalności twórczej we wszystkich trzech problemach — ruchu planetoid, fotometrii gwiazd i ruchu gwiazd — położył wielkie zasługi jako organizator pierwszego w Polsce obserwatorium astrofizycznego, jakim było Obserwatorium Wileńskie. Bezpośrednio przed II wojną światową uzyskano, dzięki za-

biegom Władysława Dziewulskiego, dla tego obserwatorium, aparaturę spektrograficzną, złożoną z reflektora o średnicy 45 cm i spektrografu bezszczelinowego.

W roku 1945 po II wojnie światowej prof. Władysław Dziewulski wziął żywy udział w organizowaniu Uniwersytetu Toruńskiego oraz wspólnie z prof. W. Iwanowską obserwatorium astronomicznego przy tym uniwersytecie w miejscowości Piwnice pod Toruniem. Pracował naukowo do końca życia. Kontynuował prace rachunkowe nad ruchem gwiazd, brał również udział w obserwacjach wykonywanych w obserwatorium w Piwnicach.

Prof. Władysław Dziewulski zawsze bardzo żywo interesował się historią astronomii, szczególnie historią astronomii polskiej XIX w. Interesowały go postacie takie, jak Marcin Poczobut, Jan Śniadecki, Michał Hłuszniewicz i Jan Jędrzejewicz. Życiorysy trzech ostatnich były ogłoszone przez niego w latach 1930—1937. Od chwili utworzenia w 1955 r. Zespołu Historii Astronomii przy Komitecie Historii Nauki PAN brał żywy udział w jego pracach. W związku z opracowaniem materiałów do syntetycznej historii astronomii w Polsce opracował historię Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu St. Batorego w Wilnie (1919—1939). Praca ta została wydrukowana w „Studiach i Materiałach z Dziejów Nauki Polskiej“ Seria C, zesz. 2, s. 29—52 (1959). Do „Historii Astronomii w Polsce“ opracował historię Obserwatorium Astronomicznego w Wilnie. (1753—1875). Praca ta znajduje się w manuskrypcie. Wraz z prof. J. Witkowskim był współredaktorem części III (lata 1750—1918) wspomnianej historii.

Wielka szlachetność charakteru, życzliwy stosunek do współpracowników, duża zdolność organizacyjna — wszystko to sprawiło, że prof. Władysław Dziewulski cieszył się powszechnym uznaniem, czego dowodem był wybór jego już w r. a. 1924/25 na rektora Uniwersytetu Wileńskiego, a w latach 1945—1947 na prorektora Uniwersytetu Toruńskiego. Był poza tym wieloletnim prezesem Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Przez śmierć prof. Władysława Dziewulskiego nauka polska poniosła dużą stratę.

*Eugeniusz Rybka*